

TORNION KAUPUNGIN TARKASTUSLAUTAKUNTA

Mitä met tehemiä? Arviointia toiminnan kehittämiseksi

Hyväksytty tarkastuslautakunnassa 16.11.2021

Tornio

Puheenjohtajan katsaus

Outi Keinänen, tarkastuslautakunnan puheenjohtaja

Olen Tornion kaupunginvaltuutettuna 8. kautta ja kokemuksen monista keskeisistä luottamustehtävistä antaa erinomaisen perustan tarkastuslautakunnan puheenjohtajan mielenkiintoiseen ja vaativaan tehtävään. Haluan palvella kotikaupunkiani ja sen asukkaita. Asun Tornion maaseudulla Yliliakassa ja Liakanjoen maisemat avautuvat ikkunastani.

Kädessäsi on ensimmäinen tarkastuslautakunnan toimintaa tarkemmin kuvaava esite Torniossa. Uusiutunut tarkastuslautakunta totesi, että tarkastuslautakunnan roolia, työn sisältöä ja sen merkitystä on tarpeen avata. Tornion juhlavuosi on esitteemme teolle hyvä ajankohta tämän valtuustokauden alussa.

Tärkein perustehtävä kaupunkiorganisaatiolla ja sen päätöksenteolla on hoitaa torniolaisten yhteisiä asioita niin hyvin kuin se on mahdollista, resurssit ja ympäröivän yhteiskunnan vaikutukset sekä lainsäädäntö huomioiden. Ylintä päätösvaltaa käyttää valtuusto. Tarkastuslautakunta toimii itsenäisenä toimielimenä valtuuston tukena arvioiden, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kaupungissa ja kaupunkikonsernissa toteutuneet. Arvioimme toiminnan tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Valtuusto on demokraattisesti vaaleilla valittu ja edustaa siten kuntalaisia, joten päällimmäinen näkökulma myös tarkastuslautakunnan työssä on valtuuston tahtotilan ja kaupunkistrategian mukaisten kuntalaisten yhteisten etujen toteutuminen.

Olemme kuntakentällä isojen muutosten kynnyksellä. Hyvinvointialueet aloittavat toimintansa 1.1.2023 ja aluevaalit ovat jo tammikuussa 2022. Tästä pitkään valmistellusta uudistuksesta johtuen toiminta kunnissa tulee muuttumaan oleellisesti. Sote-sektori siirretään maakunnallisille hyvinvointialueille ja sen toivotaan tuovan jatkossa parempaa ennustettavuutta kuntatalouteen. Toisaalta monia jäytää huoli siitä, säilyvätkö tärkeät sote-palvelumme kuntalaisia lähellä. Muutokset ovat laajoja ja vaikutukset ulottuvat kuntalaisten lisäksi kuntien henkilöstöön ja palvelujen tuottamiseen, yrityksiin ja 3. sektoriin, kuntien tulopohjan muutoksiin sekä toiminnan painopistealueisiin. Vasta tulevaisuudessa saamme vastaukset monia askarruttaviin kysymyksiin, sillä uudistus ja muutokset eivät tapahdu heti. Tarkastuslautakunta suorittaa tällä kaudella arviointia myös Lapin hyvinvointialueen uudistukseen valmistautumisesta Torniossa ja sen vaikutuksista torniolaisten palveluihin ja kaupunkimme toimintaan.

Uuden kaupunkistrategian valmistelu on alkanut ja siinä näkyvät kuntakentän isot muutokset ja valtuusto löytää varmasti ne tärkeimmät tavoitteet, joiden avulla turvaamme kotikaupunkimme menestyksen ja torniolaisten hyvinvoinnin. Kaupunkistrategia vaikuttaa myös arviointisuunnitelman päivittämistarpeeseen. Kehittyvässä organisaatiossamme selkeästi mitattavat tavoitteet osataan jatkossa priorisoida ja ne edistävät hyvin uusien strategisten tavoitteiden toteutumista. Lapin vanhin kaupunki, Tornio, on vetovoimainen, vireä, ajassa elävä ja uudistuva.

Tarkastuslautakunnan jäsenet

	Birgit Hietanen <i>"Liakkaan kotiutumassa. Tarkastuslautakunta; näköala koko kaupungin toiminthaan. Mie olen kolmatta kautta luottamustoimissa. Tarkastuslautakunnassa mulle tulee laajempi käsitys asioista. Tämä on poka hyä lautakunta."</i>
	Martti Kankaanranta <i>"Arviointityössä verrataan valtuuston asettamia tavoitteita, hallituksen antamaa lausuntoa ja tarkastuslautakunnan omia havaintoja, joiden perusteella syntyy arviointikertomus. Lautakuntatasolla seurantavastuuni yhdessä Birgit Hietasen kanssa on sosiaali- ja terveyslautakunta. Aikaisempi kokemus tarkastuslautakunnasta on kahdelta kaudelta 2000-2010 -lukujen vaihteesta. Minulle Vojakkalan kylä ja Väylä ovat kaunista ja viihtyisää kotimaisemaa kaikkina vuodenaikoina."</i>
	Ari-Pekka Kaukonen <i>"Miksi mennä merta edemmäs kalaan? Olen syntyperäinen torniolainen, harrastuksena kalastus. Minulla on kolme poikaa ja saman verran lapsenlapsia. Vaikuttaminen vaikuttaa, siis tarkkailemaan!"</i>
	Päivi Kavaluus <i>"Kivirannan tyttöjä – synnyinkaupungissa yhteisiä asioita tarkastamassa, kolmas kausi. Vastuualueena sivistyslautakunta ja koululaisen äitinä erityinen."</i>
	Jaakko Pelimanni <i>"Osaltani ensimmäiset kuntavaalit takana ja tuloksena tarkastuslautakunnan jäsenyys. Tämä on paluumuuttajalle ja uudelle kasvolle näköalapaikka. Olen paluumuuttaja kotitilalleni Kourilehtoon."</i>

	Markku Salmi <i>"Asun onnellisena Alaraumolla Liakanjoen varrella. Olen utelias ja tiedonhaluinen. Siksi kyselen – en ole kuitenkaan paha."</i>
	Anne Sammallahti <i>"Asustan Alavojakkalassa ja tykkään sauna. Tarkastan ja seuran, mihin kaikki johtaa..."</i>
	Jari Tervahauta Tarkastuslautakunnan varapuheenjohtaja <i>"Karunginjärven rannalta. Tarkastuslautakunnan tehtävä on hyvä näköala kaikkiin hallintokuntiin!"</i>
	Merja Sorjanen Tarkastuslautakunnan sihteeri <i>"Kristinebergin kartanon mailta Tornionjoen rannalta. Olen ollut tarkastuslautakunnan sihteerinä vuodesta 2014. Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävissä saa monipuolisen kuvan kaupunkiorganisaation toiminnasta."</i>

Mikä on tarkastuslautakunta?

Tarkastuslautakunta on ainoa lautakunta, joka tulee olla kuntalain mukaan jokaisessa kunnassa. Lainsäätäjä on katsonut, että demokratian toteutumisen kannalta on hyvä olla riippumaton toimielin, joka voi kokonaisvaltaisesti arvioida, miten kaupunki on asettamissaan tehtävissä onnistunut ja miten toimintoja voitaisiin kehittää.

Tarkastuslautakunnassa on yhdeksän jäsentä ja jokaisella henkilökohtainen varajäsen. Tarkastuslautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulee olla valtuutettuja.

Tarkastuslautakunnan tärkein tehtävä on arvioida ja varmistaa, että kuntalaisten valitseman kaupunginvaltuuston asettamat tavoitteet toteutuvat. Lautakunta tutustuu valtuustokauden aikana kaupungin kaikkien toimialojen ja omistajaohjauksen tavoitteiden kautta koko konsernin ja kuntayhtymien toimintaan. Tarkastuslautakunta on valtuuston toiminnan tukena ja päätöksentekijöiden sekä viranhaltijoiden yhteistyökumppanina.

Tarkastuslautakunnan työ on järjestelmällistä arviointia, joka perustuu riippumattomuuteen, luotettavuuteen, tuloksellisuuteen ja kaupungin arvoihin. Arvioinnissa tärkeä näkökulma on kuntalaisille tuotettujen palvelujen tuloksellisuus ja vaikuttavuus sekä erityisesti tarkoituksenmukaisuus, eli miten toiminnassa ja verorahojen käytössä on onnistuttu ja onko toiminta ollut tarkoituksenmukaista.

Tarkastuslautakunta tuottaa tietoa tavoitteiden asettajille ja toiminnan järjestäjille siitä, miten hyvin tavoitteet on saavutettu ja ovatko toiminta ja tulokset olleet valtuuston hyväksymien tavoitteiden mukaisia. Arvioinnin tarkoituksena on aina toiminnan kehittäminen. Tämä on kaikkien yhteinen etu.

Arviointi

Kerran vuodessa tarkastuslautakunta antaa arviointikertomuksen valtuustolle. Siinä esitellään arvioitujen kohteiden toimintaa, arvioinnin johtopäätöksiä ja annetaan suosituksia toiminnan edelleen kehittämiseksi. Arviointikertomukseen tiivistyy lautakunnan koko vuoden työ. Se julkaistaan tilinpäätöksen valmistuttua toukokuussa ja esitellään valtuustolle kesäkuussa. Kaupunginhallitus on velvollinen antamaan lausunnon valtuustolle siitä, mihin toimenpiteisiin toimialat ja tytäryhtiöt ovat ryhtyneet tai ryhtymässä tarkastuslautakunnan arvioinnin tulosten perusteella.

Tarkastuslautakunta toimii kaupunginvaltuuston valtuuttamana itsenäisesti suunnitelmiensa ja raportointinsa suhteen. Se raportoi kaupunginvaltuustolle vuosittaisessa arviointikertomuksessa ja merkittävien valtuuston tietoon saatettavien asioiden osalta tarvittaessa.

Tarkastuslautakunnan arviointityöstä on sovittu yhteisesti lautakunnassa. Lautakunta arvioi arviointisuunnitelmassa kaupungin eri toimielinten ja tytäryhtiöiden valtuuston asettamien tavoitteiden mukaista toimintaa. Arviointisuunnitelma on linjassa painopistealueiltaan tilintarkastajan tilintarkastussuunnitelman kanssa.

Arviointisuunnitelma pohjautuu kaupunginvaltuuston hyväksymään kaupunkistrategiaan ja siitä johdettuihin vuosittaisiin toiminnallisiin ja taloudellisiin tavoitteisiin. Arvioinnissa huomioidaan osa-alueita, joiden osalta on suurin riski, tavoitteet jäävät saavuttamatta tai toiminta ei ole tuloksellista. Arviointisuunnitelma sisältää myös teemoittain laadittuja arviointikohteita.

Lautakunta kuulee arvioitavan kohteen viranhaltijajohdon lisäksi tarvittaessa luottamushenkilöjohtoa ja muita toiminnasta vastaavia viranhaltijoita, henkilöstön edustajia, tytäryhtiöiden edustajia sekä mahdollisia muita sidosryhmän edustajia. Lisäksi lautakunta voi tutustua toimialueiden toimipisteisiin ja tytäryhtiöiden toimintaan paikan päällä tilikaudelle laatimansa työohjelman mukaan. Tarkastuslautakunta pyytää arviointityöhönsä kaikki tarvittavat asiakirjat ja seuraa toimielinten pöytäkirjoja.

Kuulemisten ja arviointivierailujen yhteydessä tarkastuslautakunnalle esitellään toimielimen toimenpiteitä valtuuston asettamien tavoitteiden toteuttamiseksi tehdystä työstä ja saavutuksista sekä erityisesti myös haasteista ja kehittämistä vaativista asioista. Hedelmällisintä ja kehittämistyötä edistävää työskentelyä on silloin, kun kuultavana oleva on jo suorittanut toimialan itsearviointia tarkastuslautakunnan ennakokysymyksiin laatimissa vastauksissaan.

Tarkastuslautakunta lähettää ennakolta kysymykset kuultaviksi kutsutuille ja vastaukset pyydetään ennakoon kirjallisena lautakunnan kokouksen esityslistan mukana lähetettäväksi. Lisäksi tarkastuslautakunta voi kokouksessaan esittää kuultaville lisäkysymyksiä saamiensa vastausten ja esitysten jälkeen. Kun esittely ja kysymyskierros ovat ohi, toimialan edustaja poistuu paikalta ja tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja jäävät suorittamaan varsinaisen arvioinnin. Arvioinnista laaditaan vastausten, esittelyn ja keskustelun pohjalta muistiot, joiden tarkoituksena on koota lautakunnan yhteiset näkemykset keskeisistä johtopäätöksistä. Muistioita hyödynnetään lautakunnan arviointikertomuksen laadinnassa. Muistiot eivät ole julkisia.

Tarvittaessa tarkastuslautakunta voi antaa valtuustolle myös yksittäisen asian tai asiakokonaisuuden väliarvioinnin, mikäli tilanteen arvioidaan vaativan valtuustolle nopeampaa informointia.

Tarkastuslautakunnan jäsenille on jaettu vastuualueet työpareittain arvioinnin tehostamiseksi. Vastuuhenkilöt seuraavat tehostetummin tietyn toimielimen päätöksiä, mutta lopullisen arvioinnin tarkastuslautakunta tekee yhdessä:

Kaupunginhallitus ja sen jaostot	Koko lautakunta
Sosiaali- ja terveyslautakunta	Birgit Hietanen ja Martti Kankaanranta
Sivistyslautakunta	Jaakko Pelimanni ja Päivi Kavaluus
Teknisten palvelujen lautakunta	Markku Salmi ja Jaakko Pelimanni
Elämänlaatulautakunta	Jari Tervahauta ja Anne Sammallahti
Aineen taidemuseon johtokunta	Anne Sammallahti ja Jari Tervahauta
Meri-Lapin ympäristölautakunta	Martti Kankaanranta ja Birgit Hietanen
Meri-Lapin ympäristöterveys- ja joukkoliikennejaosto	Päivi Kavaluus ja Ari-Pekka Kaukonen
Perämeren jätelautakunta	Ari-Pekka Kaukonen ja Markku Salmi

Arvioinnit tehdään lakia ja eettisesti kestävästä menettelyä noudattaen muun muassa siten, että arviointi kohdistuu aina tarkasteltaviin asioihin ja valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumiseen, ei niistä vastaaviin tai niitä toteuttaviin henkilöihin.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on myös seurata tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista, tehtävien suorittamista ja resurssien riittävyyttä sekä tehtävä tarvittaessa esityksiä kehittämistoimista ja lautakunnan, tilintarkastajan sekä sisäisen valvonnan yhteensovittamisesta.

Lisäksi tarkastuslautakunnan tulee valvoa sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista kuntalain mukaisesti ja saattaa sidonnaisuusilmoitukset valtuustolle tiedoksi. Tarkastuslautakunta arvioi myös talouden tasapainotuksen toteutumista sekä taloussuunnitelman riittävyyttä, mikäli kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää.

Tornion kaupungin tarkastuslautakuntana haluamme tehdä työtämme vaativan luottamus-tehtävämme edellyttämällä aktiivisuudella. Samalla olemme ottaneet ilolla ja innostuksella vastaan tämän näköalapaikan koko kaupunkimme ja kaupunkikonsernimme sekä muiden kaupungin sidosryhmien toimintaan. Tuemme valtuuston työskentelyä Tornion kaupungille ja kaupunkikonsernille sekä kuntayhtymille asetettujen tavoitteiden toteutumisen ja omistajaohjauksen sekä omistajapolitiikan onnistumisen arvioinnilla. Nostamme esille kehittämiskohteita ja havaitsemiamme epäkohtia, mutta myös hyviä toimintatapoja. Olemme yhteistyökumppani ja sparraaja Tornion kehittämisessä niin päättäjille kuin henkilöstölle.

Teemme arviointikertomuksen tiedoksi sekä kuntalaisille että valtuutetuille ja henkilöstölle. Tarkastuslautakunnan arviointikertomus tukee kaupunkimme kehittämistä, koska arviointityö tähtää aina parempaan tulevaisuuteen.

Jatkuva toiminnan itsearviointi on kehityksen perusedellytys. Tornion menestys taataan paremmin, kun arviointityön tulokset hyödynnetään päätöksenteossa ja toiminnan kehittämisessä. Arviointityön vaatimusten mukaista yhteistyötä voisi kuvata suomalaisen sananlaskun sanoin; ”Arvaa oma tilasi ja anna arvo toisillekin.”

Julkaisija: Tornion kaupungin tarkastuslautakunta, Tornion kaupunki 2021.

Etukannen kuva: Tornion kaupungin tarkastuslautakunta 2021-2025. Vasemmalta lukien: Markku Salmi, Anne Sammallahti, Päivi Kavaluus, Jouni Myllyneva (varajäsen), Jari Tervahauta (vpj), Outi Keinänen (pj), Jaakko Pelimanni, Birgit Hietanen ja Martti Kankaanranta. Kuvasta puuttuu Ari-Pekka Kaukonen.